

נקודות לנאום תחרות טכנולוגיה ומשפט – שרון אפק

אני שמח לברך את משתתפי אירוע הגמר של תחרות ניירות עמדה משפט וטכנולוגיה. זו תחרות הראשונה מסוגה שמתקיימת, תוך שיתוף פעולה של מערך ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים עם המכון הישראלי למדיניות טכנולוגיה.¹

אני שמח לראות באולם סטודנטים צעירים וסקרנים, ואני מקווה שנראה רבים מכם משתלבים בהמשך בזירה המשפטית הציבורית. זו הזירה המרכזית שבה משפטנים יכולים לתרום ולהשפיע על התפתחות המשפט במדינה ועל מגוון תחומי עשייה.

כגוף המוביל את מערך הייעוץ המשפטי לממשלה, אנו מחויבים כל העת ללמוד, להתפתח, להתעדכן, וכמובן לשמוע דעות מגוונות, בוודאי מתוך האקדמיה, המובילה חשיבה פורצת דרך ובה מאגר מוחות צעירים ורעננים.

המפגש בין המשפט לבין הטכנולוגיה הוא אחד התחומים המשפטיים המרתקים ביותר, והוא בהגדרה בבחינת "שדה שאינו חרוש". המתח בין עולם המשפט שנוטה לעיתים להיות שמרני ומקובע, לבין התמודדות עם אתגרי החדשנות, מייצר שאלות מרתקות, ומהווה עבורנו במשרד המשפטים אתגר תמידי.

אתן לכם דוגמה מעברי הלא רחוק כששירתתי בפרקליטות הצבאית. אחד האתגרים המורכבים והמעניינים שעמד בפנינו הוא יישום תחום משפטי שנקרא "דיני לחימה" במשפט הבין-לאומי על המרחב הקברנטי, על הסייבר. הנושא עורר שאלות מרתקות כמו

---

¹ The Israel Tech Policy Institute (ITPI) המכון הישראלי למדיניות טכנולוגיה (ITPI) הוא צוות חשיבה (think tank) העוסק במחקר בתחומי המדיניות, הרגולציה והאתיקה של טכנולוגיות חדשות. המכון נוסד בתל אביב בשנת 2018, כסניף הישראלי של פורום עתיד הפרטיות (FPF) – אחד מצוותי החשיבה המובילים בארה"ב וברחבי העולם בתחום הגנת הפרטיות ואבטחת מידע. המכון הישראלי למדיניות טכנולוגיה הוקם על ידי Jules Polonetsky, מנכ"ל פורום העתיד לפרטיות (Future of Privacy Forum) ועל ידי עומר טנא, פרופסור למשפטים וסגן נשיא האיגוד הבינלאומי של מומחי הגנת הפרטיות (IAPP), במטרה להוביל דיוני מדיניות ולתמוך במחקר בתחומי הגנת הפרטיות, הסייבר והשימוש האתי בטכנולוגיות חדשות. בראש המכון עומדת לימור שמרלינג מגזניק.

ייחודי בנוף מדיניות הטכנולוגיה בישראל, המכון הישראלי למדיניות טכנולוגיה מספק פלטפורמה למחקר ושיח מדיניות בין מגוון בעלי עניין, ובכלל זה: ממשלה, אקדמיה, תעשייה וחברה אזרחית.

מהי מטרה צבאית? מיהם לוחמים? מהו נזק אגדי? אין סוף לשאלות ולרובן אין תשובות ברורות.

ההתפתחות הטכנולוגית המואצת קוראת לנו כמשפטנים לפקוח עיניים, להסתכל על מגמות טכנולוגיות, להכיר לעומק מגוון טכנולוגיות מתקדמות ולחשוב איך המשפט מגיב אליהן.

המשפט הוא מכשיר חברתי שצריך לתת מענה משפטי להתפתחויות חברתיות, אנושיות, וטכנולוגיות.

עתידן ידוע בשם Kevin Kelly, ציין בעבר נקודה מרכזית לענייננו:

האתגר הגדול של בני אדם, זה לשאול את השאלות הטובות –

מהן שאלות טובות לשיטתו? הוא כותב:

"שאלה טובה אינה ניתנת לתשובה מיידית. שאלה טובה מאתגרת תשובות מקובעות. שאלה טובה היא שאלה סוללת דרכי מחשבה חדשים. היא ממסגרת מחדש את התשובות. היא זורעת את הזרעים של מדע, טכנולוגיה, אומנות, פוליטיקה ועסקים. שאלה טובה הולכת עד הקצה של מה שידוע. היא שאלה שמייצרת שאלות טובות נוספות. ולבסוף – ייתכן מאוד שלשאלות שאלות טובות, זה הדבר האחרון שמכונה תילמד לעשות. לשאול שאלה טובה, זה מה שבני אדם נועדים לעשות.

אני חושב שזו נקודה מאד משמעותית. ליכולת לשאול שאלות יש משקל מכריע על התפתחות החשיבה, המדע, המשפט והחברה.

ציטוט ישעיהו ליבוביץ***²

ודוגמה שלישית ואחרונה לחשיבות שאלת השאלות:

זוכה פרס הנובל בפיזיקה ב-1944 יזידור רובי נשאל: כיצד נהיית למדען? והוא ענה: כל האימהות שואלות את הילדים שלהם: האם למדת משהו מעניין היום? אבל האמא שלה הייתה שואלת אותי: האם שאלת שאלה מעניינת היום."

² "המכונה בהגותנו המסורתית דרך תשובה. זוהי דרך ארוכה, וההליכה בה – יותר משהיא מספקת תשובות על הבעיות הגדולות של האדם היא מעוררת בו שאלות. סימן טוב הוא לך שאתה מציג אותן, כי רק התמימים – ושמן נקרא להם המיתממים – סבורים שהאמונה היא מתן תשובות להקניית ביטחון ושקט נפשי. אדרבא – דווקא היא המחוללת קושיות וספקות."

תובנות אלו, בדבר חשיבות העלאת שאלות וספקות, נכונות לחלוטין גם בעולמם של המשפטנים - גם במגזר הציבורי וגם באקדמיה כמובן. הן מאפיינות במיוחד את העבודה בייעוץ וחקיקה, עת אנו באים לקדם תיקוני חקיקה ופרשנות לחקיקה קיימת.

תפקידנו לא אחת הוא לערער על תפיסות ישנות, למסגר מחדש את הסוגיות, ולבחון באופן תמידי האם ההסדר המשפטי הקיים הוא מתאים ביותר למציאות המשתנה?

בהקשרים אלו, שאלת התחרות - "האם צריך לאפשר למערכות בינה מלאכותית להירשם כממציאות או בעלות פטנט" - היא שאלה מצויינת. היא מבקשת לחשוב מחדש על תפקידם של דיני פטנטים, חדשנות ועל המקום שיש לתת למכונות בדין הפנימי שלנו. כדי לענות עליה, היה עליכם, הסטודנטים לצאת מאיזור הנוחות של המשפט הקיים, ולצאת למסע אינטלקטואלי לאדמה לא חרושה לאזורים בהם יש יותר מקום לדמיון שלכם ולמחשבה חדשנית ויצירתית.

לסיום דברי הקצרים אבקש להביע הערכתי על שיתוף הפעולה הפורה עם המכון הישראלי למדיניות טכנולוגיה, אשר השתלב בשנים האחרונים כגורם שיח מוביל במגוון תחומי משפט וטכנולוגיה, ובפרט ללימוד שמרלינג מגזניק (מנכ"לית המכון) ולד"ר סיון תמיר (יועצת מדיניות ועמיתת מחקר בכירה במכון), אשר הובילו את התחרות ביד רמה.

ברצוני להודות לעו"ד סדריק צבע מהמחלקה למשפט הבינלאומי בייעוץ וחקיקה, על שיזם את הרעיון ופעל ללא לאות להוציאו לפועל.

תודה גם למשנים ליועצת המשפטית לממשלה, כרמית יוליס ומאיר לוי, וכמובן לצוות המשפטנים והמשפטניות העובדים עימם, אשר פועלים בזירת המשפט הטכנולוגי ביום יום.

אני מברך על קיומה של התחרות הזאת, ומאוד מקווה שהיא
תהפוך לאירוע שנתי בהשתתפות פקולטות רבות למשפטים
שמשתתפות.

בהצלחה לכל המשתתפים.